

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜREL BECERİNİN OLUŞTURULMASININ ÖNEMİ VE BUDUNBİLİMSEL BOYUT

Nur Nacar Logie(*)

ABSTRACT

The principal aim of this study is to emphasize the importance of cultural skills acquirement and anthropological dimension in didactic of foreign languages. Contemporaneous pedagogic approach which point out the skill of linguistic communication, allows to see that the acquirement of cultural skills has to be a part of the process of foreign language learning. On the dimension of the communication for understanding and interpreting the human attitude and behavior, individual and/or social, are related to the pragmatics functions of the language and to the anthropology. For example, people of different cultures who share the same environment will not perceive and use their times and common spaces with the same manner. So, this will be a problem of cultural communication beyond the linguistic communication problem. We will study, with a didactic point of view, the important part of the acquirement of cultural skills and the relation of this with the anthropology, in didactics of foreign languages.

Key words acquirement of cultural skills, didactic, anthropology, skill of linguistic communication, pragmatics.

ÖZET

Bu çalışmanın başlıca amacı, budunbilimsel bakış açısı ile oluşturulabilecek kültürel becerilerin ediniminin yabancı dil öğretiminde, dilsel becerilerin bütünlenmesi bakımından önemini vurgulamaktır. Yabancı dil öğretiminde, bir yandan iletişimsel dil becerisini, dolayısıyla dilsel gereksinimleri, ön plana çıkaran ve aynı zamanda öğreneni merkez alan eğitsel yaklaşımlar, yabancı dil öğrenme sürecinde kültürel beceri ediniminin oynadığı önemli rolün fark edilmesine de katkıda bulunmuşlardır. Bu bağlamda, günümüzde hem "edebiyat" ve "kültür ve uygarlık" dersleri, hem de farklı başlıklar altında tanınan ve dil ve kültür ilişkisini irdeleyen diğer dil derslerinin işleniş yöntemlerinin yeniden gözden geçirilmesi gündeme gelmiştir. Böylece, söz konusu derslerin hedefleri ve içeriklerine yeni boyutlar ve bakış açıları kazandırılmaya başlanmıştır. Bu değişiklik ihtiyacının temelinde, dil-kültür ilişkisinde, kültürün bir bileşeni olan budunbilime dayalı kişisel ve toplumsal gerçeklerin göz ardı edilemeyecek kadar sıkı bir ilişki içinde olması yatmaktadır. Yabancı dil öğretiminde, en önemli hedeflerden biri olan iletişimsel becerinin kazandırılması, ancak dilsel becerilere kültürel becerilerin eklenmesi ile gerçekleşebilir. Çünkü, iletişimsel boyutta, bireysel ve toplumsal tutum ve davranışları, birbirinden farklı sosyal ekonomik, idari sistemleri anlayıp yorumlayabilmek dilsel becerinin edinimini bütünleyecek bir becerinin oluşturulmasını gerektirir. Söz konusu becerinin kazandırılması, dilin hem edimbilimsel işlevleri hem de kültürel budunbilim ile ilgilidir.

Anahtar sözcükler : İletişimsel beceri, kültürel beceri, budunbilim, kültürlerarasılık, edimbilim.

Günümüzde var olan ve kabul gören çağdaş, eğitsel yaklaşımlar, dil ve kültür arasındaki çok sıkı ilişkiden hareketle, "kültürel budunbilim" (anthropologie culturelle) ve "kültürlerarasılık" (Interculturel) olgularını da içeren iletişimsel becerilerin edinimini ön plana çıkarmaktadırlar. "Bilgi" ve "beceri"nin birbirini bütünüyen iki ayrı olgu olduğu bilinen bir gerçektir ve dil öğretiminde hedef, artık bir takım dilsel içeriklerin öğrenilmesinden çok, becerilerin, özellikle de iletişimsel becerinin edinimidir. Eğitim sürecinde "öğrenci" ya da "öğreneni" merkez alan bu yeni yaklaşımların bir başka özelliği ise öğrenmenin her zaman, her yerde ve her yaşta mümkün olduğu ve buna bağlı olarak istenen becerilerin ediniminin gerçekleşmesini sağlayacak yöntemlerin oluşturulmasında, öğrenenin ihtiyaçlarından, kendi bireysel ve toplumsal gerçeklerinden, kendi kültüründen hareket edilmesi ilkesini benimsemeleridir. Bu bağlamda, yeni sorumluluklar üstlenen öğretmen, sürekli gelişim içinde olması gereken kültürel ve eleştirel becerilerin ediniminde katalizör görevini de üstlenecektir.

Yabancı dil öğretiminde, öğretimi iyileştirmek amacıyla, dilin kullanıldığı toplumsal ve kültürel bağlamları göz önünde bulundurmak, iki boyutlu bir hedefi içermektedir : Dilsel beceriyi bütünlemek ve kültürler arası iletişimi sağlamak. Yine buradaki dayanak noktası dil ve kültür arasındaki yakın ilişkidir. Dolayısıyla dil ve kültür eğitimi birlikte yapılmalıdır. Kültürü tanımaksızın dilsel becerinin edinimi bütünüyle sağlanamaz. Öte yandan, amaç yabancı bir kültüre erişmek onu anlayıp öğrenmek ise, yine bu bağlamda dili öğrenmek bütünüleyici bir etkinliktir.

1. "Kültürel Budunbilim" (Anthropologie Culturelle)

Yunanca "anthropos" ve "logos" sözcüklerinden oluşan "antropoloji" Türkçe'de "budunbilim" terimi ile karşılanmaktadır. "Budunbilim", insanın canlılar dünyasındaki yerini, geçirdiği evrim sürecini ve günümüz insan tiplerine kadarki insanın tüm durumlarını inceler. İnsanı hem biyolojik hem de kültürel yönüyle ele alan "budunbilim" araştırmaları iki yönlüdür ve dolayısıyla insanı hem fiziksel hem de sosyal bir varlık olarak ele alırlar. İnsanın fiziksel varlığı yanında, toplumsal ve düşünsel varlığını da inceleyen "budunbilim", genel olarak, insanların ırklara ayrılışını, ayrımların oluşumunu, insanların yeryüzüne yayılışını, aralarındaki bağıntıları ve niteliklerini inceleyip karşılaştıran ve sınıflandıran bilim dalı olarak tanımlanır. İnsanların fiziksel oluşumlarından şekillerinden nasıl beslendiklerine, insan topluluklarının yaşam ve inanç biçimlerinden ırksal özelliklerine kadar birçok konu "budunbilim" in çalışma alanı içindedir. Dolayısıyla arkeoloji, psikoloji, tıp, jeoloji, tarih, genetik ve benzeri birçok bilim dalıyla da ilişki içindedir.

"Kültürel budunbilim" ise genel olarak, belli bir insan grubunun öğrenilen, paylaşılan, aktarılan toplumsal etkinlikleriyle şekillenen olguların incelendiği bir çalışma alanı olarak tanımlanır. Bu kavram ilk kez, bireyin kişiliğinin bir parçası olduğu topluluğun sahip olduğu kültür tarafından nasıl şekillendiğini açıklamak amacıyla "kültür ve antropoloji" ifadesini kullanan Ruth Benedict'in temsilciliğini yaptığı "Amerikan Antropoloji Okulu" nun çalışmalarının yayınlanmasıyla ortaya çıkmıştır. Kültürü insan davranışlarını biçimlendiren bir kalıba benzeten kuram "ekinsel budunbilim" in kurucusu Alman Franz Boas bir başlangıç yapmıştır. Bu kuram daha sonra Boas'la çalışmış olan Margaret Mead tarafından Amerika'da

geliştirilmiştir.

Kültürlerin, davranış ve düşüncelerin betimleme dizgesi olarak "kültürel budunbilim", budunbilimsel kaynak olarak, edebi metinlerin kullanılması bağlamında edebiyatla da ilişkilidir. İnsan vücudu ve kültürel stereotip göstergelerinin incelenmesi yine "kültürel budunbilim" in çalışma alanı içindedir. Ayrıca, bir toplumdaki bireylerin, toplumun kendi içindeki çeşitliliğini anlama ve kullanma sorunsalı, dil ve kültürde olduğu kadar zihinsel imgelerde ve davranışlarda kendini gösteren çeşitlilik, bir takım değerlere ve normlara bağlılıkları gibi konular da söz konusu araştırma alanına dahildir. Yabancı ve onun kültürü anlamında "öteki" terimini kullanan ve insanı sadece bir kültürün taşıyıcısı olarak değil, fiziksel ve manevi özellikleriyle de bir varlık olarak ele alan "kültürel budunbilim" in eğitimbilimsel açıdan işlenmesinin toplumsal sorunların çözümünde önemli bir işlev üstlendiği bir gerçektir.

Öte yandan, dil ve kültürel kimlik ilişkisi, "kültürel budunbilim" alanında yapılan çalışmaların bir çoğunun konusudur. Dil ve toplumsal kimlik üzerine yapılan çalışmalar dil ile toplumsal kimlik ilişkilerini, özellikle de toplumsal kimliğin oluşmasında devreye giren dile dayalı temeli oluşturan ifadeler ve uygulamalarını irdelerler. Bu türden çalışmalarda, genellikle, sözlü ifade bağlamının organizasyonu ile konuşan bireyde oluşan transformasyonlar, imgelerin ve dil göstergesi dışındaki diğer kodların da bilinip anlaşılması ve bir beceri olarak edinimi üzerinde durulur.

1.1 "Kültürel beceri" kavramı

Günümüze kadar "dilsel beceri"lerin (compétence linguistique) edinimi pek çok araştırmanın konusunu oluşturmuştur. Günümüzde ise, yabancı dil eğitiminde iletişimsel yöntemlerin ağırlıklı olarak benimsenmesiyle artık "kültürel beceri" (compétence culturelle) edinimi üzerine araştırmalar yoğunluk kazanmaktadır. "Kültür", "kültürel bilgi" ve "kültürel beceri" kavramları sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Edebiyat ve Uygarlık derslerinin içerik ve işlenişlerine bakıldığında zaten kültürel temaların varlığı gözden kaçmaz. Bu bağlamda, kültürel beceri olgusu, kültürel bilginin bir anlamda uygulaması, yaşama dönüştürülmesi açısından yabancı dil öğretiminde önemli bir yer tutmaya başlamıştır.

Bilişsel açıdan bakıldığında, verilen bir görevi yerine getirecek beceriye sahip olmayan bir birey, bir öğrenme etkinliğini gerçekleştirme sürecine girer. Dolayısıyla bu öğrenme süreci içinde mevcut durumun tanımı ve ulaşılması hedeflenen, arzu edilen durumun tanımlanması istenilen becerilere ulaşma sürecinde beklenen değişikliklerin belirlenmesi öğretilecek bilgilerin sınıflandırılarak bir plan oluşturulması gerekir. Bu süreç, kültürel becerinin oluşumu konusunda, bir kültürü anlama ve üzerinde fikir sahibi olunmasını hedefleyen duygusal ve zihinsel yaklaşımlar ile söz konusu kültür hakkında özel alan bilgisine sahip olmayı hedefleyen yaklaşımlar arasında net bir ayırım yapıldıktan sonra gerçekleşmesi beklenen bir süreçtir.

Bir kültürü anlayabilmek için her şeyden önce kültürel farklılıklardan ötürü oluşan önyargılardan arındırılmış bir tutuma ve öteki kültürün insanlarıyla etkileşim ve iletişim ortamında, işitilen ve izlenen durumların yorumu için güvenilir bir yöntem ihtiyacı vardır. Öğrenen, diğer toplumlara karşı anlayışlı bir yak-

laşım içinde olmalı ve kültüre bağlı olgular üzerinde gözlem ve çözümleme yapabilmek becerisine sahip olmalıdır. Kültüre bağlı değerler dizgesi olarak, yasalar, toplumsal uzlaşımından doğan değer yargıları, toplumsal kurumlar, yine kültüre bağlı değerler dizgesi olarak toplumsal şemalar, sanatsal ve estetik değerler, kurumlar hakkında bilgi, "öteki" toplumu ve dildeki göstergelerini anlamayı kolaylaştırmaktadır. Toplumsal normlardan, kastedilen ise genel anlamda, aynı kültüre bağlı insanlarda ortak olarak var olan tutum ve davranışlar, toplumsal hiyerarşi, olaylar karşısında gösterilen ortak tepki, kadın-erkek ve yaşlı-genç ilişkileri şeklinde özetlenebilir. Toplumsal kurumlar hakkında bilgiden kastedilen ise söz konusu toplumun resmi kurumları, sosyal sigorta, bilimsel ve sanatsal eğitim kurumları gibi kurumlardır. Ayrıca, coğrafi konum ve çevre, tarih, konusunda edinilen bilgiler de yine kültürel bilgi ve becerinin oluşturulmasında önemli bileşenlerden bazılarıdır.

2. "Kültürlerarasılık" (Interculturalité, Interculturel)

Kültürel becerilerin edindirilmesi hedeflenirken göz önünde bulundurulması gereken olgulardan biri de "Kültürlerarasılık"tır. İçinde bulunduğumuz çağda yaşanan önemli toplumsal olgulardan birini ifade eden "kültürlerarasılık" kavramı gibi, "çok kültürlülük", "kültürel çokluk", "kültürel ortamlar", "yabancı kültür"e göre "ana kültür", "kültürsüzleşme" gibi kavramlar insan bilimlerinde ve sosyal bilimlerde pek çok yeni araştırmanın konusunu oluşturan kavramlar olmakla birlikte, artık günlük yaşamda kullanılmaya başlamışlardır.

Günümüzde Avrupa'nın bir çok ülkesinde, Kanada ve Amerika'da "Kültürlerarasılık", üniversitelerde dil ve edebiyat, dil ve kültür bölümlerinin bir çoğunda başlı başına bir ders olarak okutulmaya başlanarak eğitim ve öğretim alanındaki yerini almıştır. Farklı pek çok alanda kullanılmaya başlanan "kültürlerarasılık" kavramının tam olarak neyi ifade ettiği, yanıtı tartışarak verilmiş bir soru değildir. İki ya da daha fazla kültür arasındaki farklılıklara yeni bir bakış, yeni çağın getirdikleriyle ortaya çıkan yeni kimlik oluşumları bu kavramın kapsamını oluşturan bileşenlerden bazılarıdır. Bu kavramın, her şeyden önce farklı kültürden insanların bir arada yaşamaya başlamaları sonucu ortaya çıkmış bir kavram olduğu söylenebilir. Zaten bu bağlamda en çok kullanıldığı alanlardan biri de, yabancı bir toplumda göçmen statüsü altında yaşayan insan gruplarının içinde buldukları topluma, kültürel ve toplumsal anlamda uyumları sorunsalının irdendiği alandır. Küreselleşme kapsamında, iş dünyası da, uluslararası ekonomik ilişkilerin oluşturulmasında "kültürlerarasılık" olgusunun önemini kavramış ve her ne kadar öncelikli olarak kâr amaçları ön planda tutulsa da, "öteki" kültürün iş dünyası ile ilişkilerin kurulmasında, kültürel unsurları göz önüne almaya başlamıştır. Bu da yabancı olarak adlandırılan kültüre olumlu ve hoşgörülü bir yaklaşımın bir göstergesi olarak önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.

"Kültürlerarasılık" kavramının, farklı kültürlerin tanınması ve bu yolla kültürlerin bir zenginlik olarak algılanması görüşünü benimseyen bir yaklaşımdan doğduğu da söylenmektedir. Yabancı olarak tanımlanan uluslar, halklara bakış bağlamında, bazen gerçeği yansıtan, bazen de önyargıya dayalı pek de gerçeği yansıtmayan tek "tip insan" genellemelerinin ötesinde, diğer kültürü ya da kültürleri sadece genel değil özel yönleriyle de tanıyıp anlama çabası göstermek, "kültürlerarasılık" olgusunun bileşenlerinden birini oluşturur.

"Kültürlerarasılık"ın en önemli kurucu ilkelerinden biri kültür farklılıklarının bilincinde olmakla birlikte, hiçbir kültürün diğerinden daha üstün olmadığı ilkesidir. İnsanlar arasında gerçek ve etkili bir dayanışmanın yaratılması önce kültürel farklılıkların kabul görmesiyle başlar. Bu ilkeden hareket edildiğinde insanlar arası ilişkilerin güç ve hakimiyet duygusu ya da üstünlük kurma, aşağılama, hor görme gibi çabalardan arındırılması için önemli bir adım atılmış olacaktır. Bunun da en iyi eğitim yoluyla kazandırılacağı fikri günümüzde "kültürlerarasılık" konusunda yapılan sonsuz denecek sayıda araştırmalarda gözlemlenmektedir.

"Kültür"ün önce başkalarına karşı bireyin kendi kimliğini gündeme getiren bir olgu olduğu kabul gören bir gerçekliktir. "Kültürlerarası" bakış açısında kültürün nesnesi insandır. Bu bağlamda, insan mı kültürün ürünüdür yoksa kültür mü insanın ürünüdür sorusuna doğal olarak insanın kültürün ürünü olduğu yanıtını verir. Kültürler ve göstergeleri zaman içinde değişmekte ve gelişmektedir. Belli bir toplum kendi içinde de kültürel evrim gösterebilir. Bu da kültürel açıdan homojen bir toplumda bile, örneğin nesiller arası iletişim sorunu gibi her türden iletişimsel soruna yol açabilir. İşte bu nedenle "kültürlerarasılık" ve "kültürel budunbilim"in eğitimin ve yabancı dil eğitiminin bir parçası olması zorunludur. Böylesi bir eğitimin amacı, dilsel becerileri bütünlemekle birlikte, kültürel farklılık ve çeşitliliğe hoşgörüyü bakmayı da öğretmektir

2.1 "Kültürlerarasılık" olgusunun yabancı dil öğretimindeki yeri

Gelenekselleşmiş yabancı dil bölümlerinde yapılagelen "kültür ve uygarlık" derslerine bakıldığında, içeriklerde her zaman bir kültür boyutunun var olduğu gözlemlenir. "Kültür" ile "kültürlerarasılık" olguları arasındaki fark, "kültür" bir bilgi birikimini gerektirirken, kültürlerarasılık'ın, bilginin de ötesinde, manevi değerler, nesnellik, dayanışma, açık görüşlülük, başkalarına ve fikir ayrılıklarına saygı gibi olguları da kapsamaktadır.

Ross Steele bu ayrımı iki ayrı kültür tanımıyla ifade etmeye çalışmıştır: "Culture littéraire et artistique (avec un grand C) " et " une conception anthropologique de la culture : la culture vécue au quotidien (la culture celle-là avec un petit c) " (" Culture ou intercultures ", Ross Steele : 1996). Steele'e göre Kültür (K), yazınsal ve sanatsal kültürü, kültür (k) budunbilimsel anlamda kültürü, yani insanların günlük yaşamlarını ifade eden kültürü günlük yaşamın ta kendisi olan kültürü temsil eder. Steel, yazınsal ve sanatsal anlamda kültür öğretiminin yabancı dil öğretimine pek de katkıda bulunmadığı görüşündedir (bu arada bu görüşün iletişimsel becerileri hedefleyen bir bakış açısından yola çıktığı ve kastedilen şeyin kültür ve edebiyat dersleri olmadığı hatırlanmalıdır). Oysa özellikle Fransızca öğretim yöntemlerine (Espaces, Libre Echange Panorama gibi) dahil edilen ve dilin konuşulduğu ülkedeki insanların yaşamlarından kesitler alışkanlıklar vs. gibi diğer kültürün tanımına dahil edilen konular daha fazla olumlu sonuçlar vermektedir. Çünkü bu konular, iletişimsel becerilerin edindirilmesinde benimsenen rol oyunları, sözlü ifade becerilerini geliştirmeye yönelik alıştırmalar gibi yöntemlerinin uygulanmasına daha yatkındır.

"Öteki kültür"ün bireylerinin, tarzlar hakkında, kültürel kodlarının çeşitliliği hakkında bilgilerin edinimi, iletişimin temelini oluşturan en önemli unsurlardandır. Çünkü iletişim deyince sözlü iletişim kadar sözlü olmayan jestler, yüz ifadeleri,

vucutun hareketleri ile ifade edilen iletişim biçimleri de devreye girer ve bu etmenler bir kültürden diğerine farklılık gösterir. Farklı sosyal bağlamlarda nerede ve nasıl konuşmak söylemek gerektiğini bilmek de iletişimin bir başka kültürel bileşenini oluşturur. Bu nedenlerden dolayı "kültürlerarasılık" olgusunun tüm bileşenleri yabancı dil öğretimi açısından önemlidir.

2.2 "Kültürlerarasılık" ve "edimbilimsel budunbilim" bağlamında hedeflenen beceriler.

Yabancı bir dil öğrenen için "öteki kültür" başlangıçta, ancak gözlemlenebilir ve yorumlanabilir nitelikli, durağan olgular bütünüdür: "Pour bien des personnes, l'autre et sa culture représentent des objets statiques, observables, que l'on peut commenter et critiquer. Or la culture de l'autre ne peut bien entendu être perçue que partiellement. A l'instar des phénomènes qui entrent en jeu dans l'acquisition d'une langue (notion d'interlangue), la connaissance de la culture étrangère ne peut être que partielle et en constante évolution"(Stéphane Déroné: 1998).

Déroné'un yukarıdaki alıntıda belirttiği gibi "öteki kültür"ü bütünüyle algılamak mümkün değildir; dolayısıyla bir aradil dil edinim sürecinin devreye girmeşiyle, "öteki kültür"ün algılanması ve tanınması öznel, ama sürekli gelişen bir bakış açısı doğrultusunda gerçekleşir. Kültürel becerilerin kazandırılması sürecinde, diğer kültürün algılanması doğal olarak edinilen "ana kültür"ün değerleri doğrultusunda olacaktır. Bu, öğretim süresince mutlaka göz önünde bulundurulması gereken bir gerçektir. Öte yandan, kültürün devingen olduğu ve zaman içinde değişikliğe uğradığı gerçeği de unutulmamalıdır. Bu nedenle kültürün edinimi ve değerlendirmesi de değişikliğe uğrar . Dolayısıyla öğretmenler ders içerikleri ve yöntemlerini sürekli olarak değiştirmek, yeni bağlamlara uygulamak zorundadırlar. Göz önünde bulundurulması gereken bir başka nokta ise, becerilerin değerlendirilmesinde, geleneksel-kültür ve popüler-kültür ayrımının yapılmasıdır. Kültürlerarasılık ve "edimbilimsel budunbilim" bağlamında hedeflenen becerileri genel olarak şöyle sıralanabilir :

1.Kendine özgü bağlamlar çerçevesinde diğer kültürün göstergelerinin anlamının ne derece önemli olduğunun gösterilmesi;

2.Kültürel farklılıkların açıkça gözlemlendiği başlıca olguların karmaşıklığının farkına vardırma, hedef kültürdeki kültürel anlamlandırmaları tanımayı sağlama ve bunu sosyal ve mesleki alanda kullanabilme becerisinin kazandırılması;

3.Dil ve kültür ilişkisini gösteren örnekler yoluyla kültürel şema, bilinen belli başlı kültürel farklılıklar, steroipler ve önyargılar hakkında öğrencinin kendi görüşünün oluşturulması;

4.Davranışlarını ve söylemini farklı durumlarda farklı kültürlerden muhatabına göre uyarlayabilme becerisinin kazandırılması;

5.Diğer kültürlere açık olmayı ve kendi kültürü ile diğer kültür arasındaki benzerlik ve farklılıklara ilgi ve duyarlılığın sağlanması;

6.Hedef kültür üzerinde gözlem ve çözümlenme yapma becerisinin kazandırılması;

7. Hedef kültüre bağlı sistemi ifade eden toplumsal davranışlar hakkında bilgi sahibi olup bu davranışlara örnekler verebilme, yine bu kültürün kurum-

larının önemli unsurlarını bilgisi dahilinde açıklayabilme becerisini, kültür bağlamında sosyal olguları ve kültürel değişme sonucu ortaya çıkan bir takım olgular hakkında yorum yapabilme becerisinin kazandırılması;

8.Kendi kültürel bakış açısı ve bakış açısının olayları ve olguları algılama biçimi üzerindeki etkisinin bilincine vardırma;

9.Kültür farklılığına hoşgörüle bakmayı ve kültür farklılığı olgusunun derinliği ve karmaşıklığının farkına varılması;

10.Aslında oldukça karmaşık nitelikli toplumsal ve kültürel olgular hakkında yorum yapabilmekle birlikte hedef kültüre ait olgulara eleştirel bir gözle bakabilme becerisini kazandırma.

3. Yabancı Dil Öğretiminde "Stereotip" Kavramı

"Bir durum, bir kişi ya da grup hakkında oldukça katı ve basitleştirilmiş yargı" tanımı "stereotip" kavramının rastlanabilecek en genel tanımlardan biridir. Bir başka tanımı ise: "kişiler ve olaylar hakkında zihinde oluşan ve genellikle önyargıya dayalı ortak imge"dir. "kişiler, olaylar ve nesnelere toplumsal anlamda yerlerini belirlemek, sınıflandırmaya yarayan algıya dayalı şema". ise bir başka tanımıdır.

Stereotiplerin toplumsal kimliğin bir parçası olduğu söylenebilir. Dolayısıyla kültürel becerinin edinilmesi açısından yabancı dil öğretiminde göz ardı edilmemesi gereken bir konudur. Ancak, stereotipler toplumsal kimliğin tam ve gerçek bir göstergesi değildir: Bu nedenle, Porcher'nin de belirttiği gibi eğitim ortamında, toplumsal bir gerçeklik olarak değil, gerçekliğin sadece bir parçası olarak sunulmalıdırlar. Çünkü stereotipler, aslında zaten çok genel ve karmaşık olan kültürel gerçekliğe, çoğu zaman nesnel ve tarafsız olmayan bakış açılarının ürünüdürler. Bir stereotip hem toplumsal hem de kültürel genellemeler sonucu oluşan bir çıkarımdır. Bu nedenle öğrencilerde eksik ve yanlış inanışların oluşmasını engellemek amacıyla stereotiplerin oluşmasına neden olan koşulların çözümlenmesinin yapılması zorunludur. Bu yolla aynı zamanda, öğrencilerin, bir kültürün çok karmaşık bir yapıya sahip olmakla birlikte sıradan ve önemsiz bir oluşum olmadığının ve kültürel kimliğin doğuştan gelmeyip sonradan şekillenen bir kimlik olduğunun da bilincine varmaları sağlanmış olur.

Porcher, bir stereotipi bir çok gerçekliği gizleyen kalıba benzetir. Bu benzetmede gerçekliğin stereotiplerin oluşurken gerçekliği oluşturan bir çok kurucu öğenin dar bir kalıba sıkıştırılmasıyla yok edilmiş ya da fark edilmez hale getirilmiş olması düşüncesi vardır. Porcher'ye göre, stereotiplere dayalı bir sunuş imgeyi karikatürleştirmek ile sınırlı değildir. Böylesi bir sunuş, bu katı stereotip modelini söz konusu grup ya da toplumun her birine otomatik olarak uygulayarak genelleştirmelere gidilmesine neden olur. Stereotiplerin oluşumunda herhangi bir gerçeklik basitleştirilmiş olarak bulunur. Bu basitleştirme gerçekleşirken de gerçek olgunun anlaşılmasını sağlayacak birçok öge göz ardı edilir. Porcher'nin örnek olarak kullandığı bir yabancı öğrencinin sözleri aslında hiç kimseye yabancı gelmeyecek bir stereotip örneği teşkil ediyor: "Fransa benim için romantizmi çağırıştırıyor, Fransızca romantik bir dil ve Fransa aşk ülkesi". Bu, Türkiye'de ve daha bir çok ülkede, pek çok kimsenin verebileceği türden bir yanıttır. İnsanların böyle bir önyargıya sahip olmaları, onların asıl gerçekliği algılamaları ve nesnel bilgiye ulaşmasını engelleyecek niteliktedir. Bu noktada

Porcher, sonradan oluşan bilişsel yapının, kişisel deneyimlerin ve içinde bulunulan kültürel ortamların etkisi altında olduğu ve bu şekilde kitlelerin iletişimi yoluyla önyargılara dayalı stereotiplerin zihinlerde kök saldığı yargısını ortaya koyar. Buradan çıkarılması gereken en önemli sonuç ise, yabancı dil öğretiminde "stereotiplerin" kullanımı faydalı hatta kaçınılmaz olsa da, dil öğrenme sürecinde stereotip unsurların son derece dikkat ve hassasiyetle kullanılmalıdır. Bu bağlamda en önemli rol, öğretmenin üstleneceği roldür.

Sonuç

Yabancı dil öğretiminde, kültür ve kültürlerarası boyut değişen dünya koşullarına bağlı olarak her geçen gün daha da önem kazanmakta ve hedef, yöntem ve içerikler tartışılmaya devam etmektedir. Bunun başlıca nedeni, dil-kültür ilişkisinin daima göz önünde bulundurulmasının artık kaçınılmaz bir gerçek olduğu görüşünün bütünüyle benimsenmiş oluşudur.

Eğer hedef iletişimsel becerilerin edinimi ise, bu becerilerin edinimi, kültürel becerilerin edinimi ile bütünleşmediği taktirde iletişimsel becerilerin uygun biçimde edinimi söz konusu olamayacaktır. Dolayısıyla, iletişimin hızla önem kazandığı bir çağda, kültürel becerilerin kazandırılması yabancı dil öğretiminde başlıca hedeflerden birini oluşturmak zorundadır. İletişimsel bakış açısından, bu becerilerin kazandırılabilmesi için "kültürel budunbilim" ve "kültürlerarasılık" alanlarından yararlanılması, biri dilsel, diğeri toplumsal olmak üzere iki boyutlu bir hedefi gerçekleştirmeyi sağlayacaktır. Söz konusu hedefin gerçekleştirilmesi için, her şeyden önce, en önemli rolü üstlenen öğretmenlerin gerekli ve yeterli ölçüde kültürel ve "kültürlerarası" donanımına sahip olmaları birinci koşuldur.

KAYNAKÇA

- Dérone Stéphane (1998)"Représentations de l'autre et stéréotypes dans le cadre d'un apprentissage interculturel" ,[Elektronik nüshası]
- Hall E.T., Hall M. (1999) " Guide du comportement dans les affaires internationales", Seuil, Paris,
- Levesque-Mausbacher Pascale (2002) "Pédagogie interculturelle : le discours de l'autre", Entretien avec Noel Dutrait, Français dans le Monde, Nisan-Mayis (Elektronik nüshası)
- Porcher Louis(1995) "Emergence et enseignement d'une discipline", Le français langue étrangère Hachette, Paris, (Elektronik nüshası)
- Porcher Louis "Pédagogie et stéréotypes"Le français aujourd'hui, [Elektronik nüshası]
- Steele Ross (1994) " Culture ou intercultures ", le Français dans le monde n°283. [Elektronik nüshası]
- "Fondation Européenne de la Culture" : www.eurocult.org
- "Dictionnaire des sciences humaines", 1997ortak yayın, Paris, Nathan Université, coll. Réf. <http://www.mesh.anthropology.com>